

VANDRETUR PÅ MØN

FANEFJORD & HÅRBØLLE

MØN

TURISTBUREAU

Denne folder er fremstillet med tilskud fra EU kommissionens InterReg IIIA program.

FANEFJORD OG HÅRBØLLE

Det heftige miks mellem land og vand på mange forskellige måder som dette hjørne af Vestmøn præsenterer er vildt fascinerende. Og at vi så får Fanefjord Kirke med de endog meget spændende kalkmalerier oven i hatten går ikke oplevelsen mindre.

Rigtig god gåtur.

1 FANEFJORD KIRKE

Et besøg i Fanefjord Kirke er et must, hvis man bare er det mindste interesseret i kristendom, kirker, kalkmalerier, middelalder. Og dagligliv – det vil sige hvordan man har levet livet på Møn for omkring 500 år siden. Kalkmalerierne er lavet af Elmelundemesteren – et meget aktivt malerværksted. På Møn har Elmelundeværkstedet også malet i Keldby- og Elmelunde kirker. Og desuden i kirker på Falster og i Skåne. Kalkmalerierne viser bibelske motiver, fra Jordens skabelse til Dommедag. Hvor mange motiver I kan genkende er afhængigt af hvor bibelstærke I er. Men fortvivl ikke, hvis I ikke er særlig bibelstærke, kig efter redskaber, værktøj og

våben fra den tid billederne blev malet – og læg mærke til hvor fint indblik I får i den tids liv.

Det specielle ved Fanefjord kirke sammenlignet med Keldby- og Elmelunde kirker er, at kirken er med dobbelt skib. Det giver plads til mange flere kalkmalerier, så I kan finde motiver her i kirken I ikke finder andre steder. Det kristne (kirken) og det hedenske (gravhøjen) ligger side om side her i området – i gå afstand. Og begge med "udsigt" over fjorden.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Fortæl Bibelhistorien ved hjælp af kalkmalerierne. Fra Jordens skabelse til Jesu opstandelse.
2. Find redskaber, værktøj og våben på kalkmalerierne og tegn dem af.

2 FANEFJORDEN

Fra Fanefjord Kirke har I en fremragende udsigt over Fanefjorden. Fanefjorden er næsten lukket af en odde kaldet Færgens Vænge. Og på den lille holm foran kirken har der måske engang ligget en middelalderborg – og i høsttiden har der måske været et mægtigt middelaldermarked langs fjordens kanter – det kan være med til at forklare Fanefjord Kirkes placering. Det menes at Roskilde-bispen Absalon benyttede Fanefjorden som krigshavn, til at samle flåden, inden han drog ud og førte krig mod venderne, de hedenske hunde på Rügen. I 1169 lykkedes det danskerne at indtage borgen Arkona og brænde afguden Svantevit af.

3 STI LANGS FANEFJORDEN

Lige vest for kirken starter en sti som går langs Fanefjordens nordlige side. Specielt i forsommeren hvor tjørnerne og orkideerne blomstrer, er denne sti et besøg værd. Ude på vandet er der ofte mange fugle at iagttage. Desværre er stien ikke ført hele vejen igennem området så I må vende om, tilbage mod Fanefjord Kirke.

4 GRØNSALEN

Grønsalen eller Grønjægers høj som den også kaldes er en langdyss. Cirka 100 meter lang og dermed Danmarks længste, omkranset af 145 kantsten – tæl selv efter – og med 3 gravkamre. Det var rige folk der blev begravet i højen for omkring 5000 år siden. – bondestenalderen (yngre stenalder). Vi ved ikke hvem der er ligget begravet i langdyssen, men eventyrene fortæller om Grøn Jæger og Dronning Fane.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Lav en tegning af hvordan Grønsalen ser ud set fra siden og lodret fra luften

5 HÅRBØLLE HAVN

I gamle dage, hvilket i dette tilfælde vil sige før 1943, hvor Bogødæmningen og Bogø Havn blev bygget var Hårbølle Bro (Hårbølle Havn) er en meget vigtig trafikhavn. Passagerbåden kom fra Falster, lagde til i Hårbølle Havn, sejlede videre til Stenkilen på Bogø og derfra til Stubbekøbing, hvor man kunne handle. Sådant har de danske farvande været gennemvævet af større og mindre fartøjer, som sejlede fra ø til ø og tog passagerer om undervejs. Der var også andre færgeruter end den her skitserede.

I dag er Hårbølle Havn hjemsted for bundgarnsfiskere, så hvis I er heldige kan I få frisk fisk med hjem

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Gå på opdagelse i havnen. Lav en skitse som viser hvordan havnens mange små bygninger er placeret på arealet.

Hvis I fortsætter nordover fra Hårbølle Havn kommer I til Færgens Vænge.

Ruten er ca. 6 km

6 FÆRGENS VÆNGE

Færgens vænge er et helt specielt strandengs-landskab med græs og store tjørne. Og ofte med mange svømmefugle på vandet rundt om odden, som næsten lukker Fanefjorden.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Kig på kortet og forsøg at finde ud af hvordan odden Færgens Vænge er dannet, idet i anvender de oplysninger som står i afsnittet om Hårbølle Pynt.
2. Kig på fugle i kikkert og bestem dem ved hjælp af en fuglebog.

7 HÅRBØLLE PYNT

Hårbølle pynt er et særpræget naturområde overvejende dannet af flintesten fra Møns Klint. Tidligere tiders intense flintegravning har omskabt landskabet, så det i dag fremstår med vandfyldte huller og moser. De er bevokset med dunhammer, pil og birk og omgivet af områder med græs og en smule lyng – plus et væld af spændende planter.

Om foråret er Hårbølle Pynt et eldorado for lystfiskere – specielt hvis man er interesseret i at fange hornfisk. Hornfiskene trækker i store stimer nordfra og ned gennem Grønsund.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Find forskellige blomster, identificer dem ved hjælp af en blomsterbog, og tag fotos.
2. Fang fisk med blanke blink, agn eller flue. Ud over hornfisk er der gode chancer for torsk og ørred.

8 DANEFLINT INDUSTRIANLÆG

Fabriksanlægget ligger på det yderste af Hårbølle Pynt. Det er virksomheden Daneflint A/S, der udnytter flintesten som med strøm og bølger er transporteret til Hårbølle Pynt – området fra Møns Klint. Flinten har skabt landska-

bet, som en et strandvoldslandskab af flintesten. Tidligere fik man fat i flinten ved at grave i dette landskab – åbne flinteminer med tipvognspor og hestetrunkne tipvogne ind til fabrikken. I dag pumpes flinten med skib op fra havbunden og sejles ind til fabrikken.

Flintestenene anvendes til vejmateriale, sandpapir etc. Tidligere var de runde flintesten – kugleflinten – vigtige til kridtknusing i cementfabrikationen. Nu bruger man oftest stålklugler. Men man bruger stadig flintesten til at knuse kridtet når der skal laves hvid cement – hvilket udgør cirka en tredjedel af cementfabrikationen. Men den flint stammer ikke fra Daneflint.

I 1901 opførte Møns Stenminer forløberen for Daneflint A/S, en udskibningsbro. Interessen for dansk kugleflint var steget støt, og der blev eksporteret materiale til det meste af verden. Under 2. Verdenskrig blev fabrikken brændt ned af tyskerne, men i 1950'erne var fabrikken på fode igen. Frem til slutningen af 60'erne var det en vigtig lokal arbejdsplads, og der blev både produceret kugleflint til valser og knust flint til sandpapir. Flinten blev knust i otte forskellige størrelser.

I 1974 blev der foretaget en regulering af indvindingen af hensyn til kystsikringen, og i 1995 blev det meste af Grønsund og dermed området ved Hårbølle Pynt udlagt til fuglebeskyttelsesområde. Derved blev indvindingsrettighederne yderligere begrænset. Som sagt pumpes flinten i dag op fra bunden af Grønsund.

Husk Daneflint er privat område.

FORSLAG TIL AKTIVITETER

1. Lav en liste over hvad flint har været brugt til gennem danmarkshistorien
2. Fremstil nogle fantasidyr ved at lime flintesten sammen og male dem

Fra Daneflint er det muligt at fortsætte langs stranden forbi campingpladsen og gå op her forbi en feriekoloni og tilbage mod Fanefjord Kirke gennem et sommerhusområde. Eller fortsætte længere endnu, ja langs stranden hele vejen til Møns Klint.

MØN TURISTBUREAU

Storegade 2, DK-4780 Stege · Tel.: +45 55 86 04 00. Fax +45 55 81 48 46
e-mail: info@visitmoen.com · www.visitmoen.com

